

دوازده سطری است نه تلگرافاتی که حضرت والامدی هستند وجود دارد.

البته اگر شما بتوانید راجع بقضایائی که فرموده اسنادی تحصیل فرمائید و مدلل فرمائید که اختیارات انجمن آذربایجان فقط راجع بکیفیت انتخابات بوده است . البته ممکن است مجلس رأی خود را بر-گرداند. و این اسناد را شما مکلف هستید زحمت کشیده بیاورید و در معرض افکار عمومی بگذارید. و اگر چنین چیزی باشد البته حق با شماست و در نتیجه رأی مجلس عقیم خواهد ماند ولی ما که طرفداران تمدید هستیم چنان اسنادی را بدست نیاوردیم و سند ما همان مقدمه است که بعد از آن رفتارند و مراجعه بافکار عمومی نوشته شده است و در آن مقدمه قانون که چاپ شده و منتشر هم شده است صریحاً می نویسد چهار اصل از قانون اساسی تغییر کرده و در آتی هم اگر اصلاحاتی باید در این تغییر داده شود از طرف مجلس باید بشود و حق آن با مجلس است چنانچه مجلس هم بطوری که عرض شد آن قانون و نظامنامه را تغییر داد پس با ذکر این مقدمات هم امشب می توانیم آن را تغییر بدهیم و بازم تکراراً عرض میکنم که شما اسنادی قابل توجه تر از این مقدمه قانون که طرف توجه و دلیل ما است در دست بیاورید ممکن است عرضه بدارید و البته در صورتی که قاطع باشد موثر خواهد بود .

رئیس - جلسه آینده شب جمعه یا نهم نور و دستور آن شور در مسئله قالی جوهری خواهد بود

وزیر عدلیه - نظر باینکه بودجه وزارت عدلیه مدتی است از کمیسیون بودجه گذشته است ممکن است استدعا کنم جزه دستور جلسه آتی بگذارند

رئیس - چون مسئله قالی جوهری مدتی است جزه دستور است و بعلاوه آقایان هم مایلند جزه دستور باشد بودجه وزارت عدلیه را برای جلسه دیگری بگذاریم

کفیل وزارت مالیه - اگر چه از موهدی که وعده داده شده بود چند روزی تاخیر شده است ولی خوشبختانه اینک بودجه کل عایدات را تقدیم مجلس شورای ملی می نمایم و افتخار میکنم باینکه بعد از شانزده سال که همیشه از بودجه مملکتی حرف زده می شد و هیچ دولتی هم موفق به ترتیب و تنظیم آن تا کنون نشده بود در دوره حکایت و زمامداری آقای مشیرالدوله تقدیم مجلس چهارم میشود .

حالا چیزی که تقدیم میشود خلاصه بودجه کل عایدات مملکتی است ولی صورت جزه تمام آن که تقریباً سی جلد است در اطراف آقای رئیس است در اختیار آقایان نمایندگان گذارده شده است و میتوانند بآن رجوع فرمایند . در اینوقت در موقع

استفاده نموده و از آقایان نمایندگان محترم استدعا می کنم نسبت بلوایی که از طرف وزارت مالیه تقدیم شده معطف توجهی به فرمایند مخصوصاً لایحه میزبانی که لازم است هر چه زودتر از مجلس بگذرد و بموقع اجرا گذارده شود که برای تنظیم بودجه کمک بزرگی خواهد بود

رئیس - آقای سهام السلطان (اجازه)

سهام السلطان - بنده در موضوع آن لایحه پنج ماده که راجع به مستمریات بوده چون باید زودتر بموقع عمل گذارده شود خواستم استدعا کنم اگر موقع باشد آنهم جزء دستور گذارده شود

رئیس - اگر مسئله قالی اجازه دار اول بودجه وزارت عدلیه مطرح خواهد شد بعد لایحه را که تقاضا می فرمائید جزه دستور گذارده می شود

رئیس - آقای سلطان العلماء (اجازه)

سلطان العلماء - چون آقای کفیل وزارت مالیه تا حدیکدی راجع بقانون میزبانی فرمودند و در یازده جرائد هم دیده شده لازم است عرض کنم که کمیسیون قوانین مالیه مشغول مطالعات عمیق در اطراف قانون میزبانی شده است و چون به مشکلاتی برخورد کرده است لذا چند نفر از نمایندگان مالیه را اطلاع داده و در جلسات عهده با آنها مذاکرات نموده است و در خاتمه برای مزید استحضار خاطر آقای وزیر محترم مالیه عرض می کنم چون این قوانین مهم برای مملکت نوشته می شود لذا لازم است کمیسیون و مجلس شورای ملی دقت کامل بعمل بیاورد که خدای نا کرده مثل قانون نمک نشود که مدتی هم مجلس صرف گذراندن آن شده و بالاخره هم نسخ شد و با اینکه کمیسیون کارهای موقه دیگر هم داشت معذک این را سبقت داده و جلو تر انداخته است

رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - بنده همین مطلبی که آقای سهام السلطان اظهار داشتند می خواستم عرض کنم

رئیس - مطلب دیگری نیست؟ (اظهاری نشد)

(مجلس شش ساعت و نیم از شب گذشته ختم شد)

موتمن الملك (جلسه نود و هشتم) صورك مشروح مجلس ليله جمعه هفتم رمضان ۱۳۴۰ مطابق یازدهم نور ۱۳۰۱ مجلس دوساعت و نیم از شب گذشته بریاست آقای موتمن الملك تشکیل گردید

(صورت مجلس ليله چهارشنبه ۱۳ نور ۱۳۰۱ قرائت شد)

رئیس - نسبت بصورت جلسه اعتراضی نیست؟ (اظهاری نشد)

رئیس - معلوم می شود اعتراضی نیست صورت مجلس تصویب شد دستور امشب مسئله قالی های جوهری است آقایانی که قبلاً اجازه خواسته اند اسامی آن ها مضبوط است و هر کس از آقایان هم فعلاً اجازه بخواهند بعد از آن اسامی اسمش ثبت می شود ولی قبلاً یکی دو مطلب است که باید بمرض آقایان برسد و يك فقره لایحه است که از طرف دولت رسیده است راجع بتقاضای عهده و چهل هزار تومان اعتبار برای خرید چهارده هزار قلم مستمریات از يك تومان الی ده تومان به کمیسیون بودجه مراجعه می شود و دیگر دو فقره راپورت از کمیسیون عرایض رسیده است یکی راجع با آقای محمد هاشم میرزا که تقاضای دوماه مرخصی کرده اند و کمیسیون هم تصویب کرده است باید رای گرفته شود در این باب مخالفی هست یا نیست؟ (مخالفی نشد)

رئیس - آقایانی که مرخصی دو ماهه ایشان را تصویب می کنند قیام نمایند؟ (اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد يك فقره دیگر تقاضای مرخصی چهل روز از طرف آقای حائری زاده است که کمیسیون تصویب کرده در این خصوص ایرادی هست یا نه؟ (اظهاری نشد)

رئیس - معلوم می شود ایرادی نیست رای می گیریم آقایانی که مرخصی چهل روز ایشان را تصویب می کنند قیام فرمایند (اکثر نمایندگان قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد راجع بمسئله قالی از طرف کمیسیون راپورتی پیشنهاد شده است تکلیف آنرا آقایان باید معین کنند که در آن يك شور باید بشود یا دو شور

محمد هاشم میرزا - يك شور باید بشود چون قبلاً يك شور شده است

رئیس - چون رسماً يك کمیسیون مراجعه نشده است این بود که سؤال شد رسماً مراجعه شده بود لازم بسؤال نبود حالا باید تکلیفی معین شود

آقای وحید الملك (اجازه)

وحید الملك - بنده عقیده ام این است که باید دو شور بشود زیرا در دوره دوم مجلس در جلسه سیزدهم صفر يك رای در این موضوع داده است و در حقیقت راجع بقالی يك قانونی از مجلس

شورای ملی و دوره دوم گذشته است و اگر بنا بشود ما يك تجدید نظری در آن رای بکنیم و آنرا تصویب یا برح و تعدیل بکنیم باید مثل يك لایحه متعارفی که به مجلس می آید در آن دو شور بشود پس از دو شور يك صورت قانونی پیدا کنند

رئیس - آقای محمد هاشم میرزا (اجازه)

محمد هاشم میرزا - ما خاطر نداریم در سیزدهم صفر که می فرمائید در این موضوع رأی داده شده باشد آرائی که در مجلس دوره دوم داده شده است در کتاب دوره دوم تقنینیه هست و بنده این مسئله را در آنجا ندیده ام اگر چنین چیزی هست خوبست بفرمائید که بنده ملتفت شوم بلی از مجلس دوم در موقع وزارت مرحوم ضیح الدوله راجع باین موضوع مذاکراتی شد و تلگرافات خراسان هست که بنده هم با مرحوم کاشف مذاکرات زیاد کردیم ولی رأی داده نشد اگر رأی قانونی در این باب داده شده خوبست بفرمایند یا بخواهند تا بنده هم با دو شور موافق بشوم الا تا بنده قانع نشوم عقیده ام بر این است که يك شور کافی باشد بیشتر از این وقت مجلس را تضعیف نکنیم چون کارهای مهمتر از این در پیش است از قبیل بودجه و غیره که اهمیتر است

رئیس - رای می گیریم چون موافق نظامنامه دو شور مقدم است اول بدو شور رای می گیریم آقایانی که موافقند دو شور بشود قیام فرمایند (عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد معلوم می شود باید يك شور بشود

وحید الملك - می خواستم ببینم که حالا در چه چیز مذاکره می کنیم در راپورت کمیسیون یا در تلگرافی که از ولایات رسیده است و اگر در راپورت کمیسیون مذاکره می شود باید در آن دو شور بشود حالا که آقایان رای داده اند يك شور بشود پس خوبست در تلگرافی که رسیده است مذاکره شود

رئیس - لازم نیست در تلگرافات مذاکره کنیم و کمیسیون يك پیشنهادی کرده است و آقایانی که مخالف هستند به آن رای نمی دهند و آقایانی که موافقند رای می دهند پیشنهاد کمیسیون قرائت می شود

(آقای نظام الدوله راپورت کمیسیون را بشرح زیر قرائت نمودند)

ماده اول برای ترویج قالی های ثابت که تدریجاً رو باز دیاد گذارند کمیسیون معتقد است صدی شش به عنوان حقوق معافیت از قالی های جوهری ماخوذ بشود مشروطاً بر اینکه تمام مبلغ برای تهیه رنگ های ثابت و ترتیب رنگ

سازهای فنی که فنی بیک مدرسه مختصری قناعت شده و ایجاد شعب آن در مراکز ایالات و نقاط مهمه که قالی بافی هست بمصرف برسد ماده دوم - برای اینکه قالی های جوهری از قالی های ثابت در بازار های خارجه کاملاً مشخص و برای مشتری ها نمایان باشد

کمیسیون لازم می داند اداره گمرک مهر یا نشان مخصوصی بعنوان (قالی جوهری ایران - قالی ثابت ایران) تهیه نماید که کلیه قالی های ایران با آن علامت معروف شوند

ماده سوم - کلیه قالی هایی که با جوهر و رنگ ثابت مخلوط بافته می شود در عداد قالی های جوهری محسوب و باید صدی شش وجه معافیت را بپردازد

ماده چهارم - چون بیشتر شکایات نهار راجع بیدرفتاری و بهانه جوئی مامورین گمرک است باید از طرف دولت در این باب نظامنامه مخصوصی تدوین شود که از سوء رفتار مامورین گمرک جلوگیری و بین تجار کوچک و عمده تبعیض نشود و نیز تشخیص قالی های جوهری از قالی های ثابت عموماً از وظایف خاص مامورین گمرکی باشد تا بدون مطالبه هر صیه اظهاریه و بهانه جوئی و اخذ جریمه بعمل آید

رئیس - در جلسه چهارم باین ترتیب نمی توان رأی گرفت باید مجدداً بکمیسیون برگردد و در آنجا عبارتش را تغییر بدهند و مذاکرات در کلیات است آقای امین - الشریه

(اجازه)

امین الشریعه - بنده موافقم
رئیس آقای رئیسالتجار

(اجازه)

(حاضر نه بودند)

رئیس آقای آقا سید یعقوب
(اجازه)

آقای سید یعقوب - بنده با رایورت کمیسیون موافقم
رئیس - آقای آقا میرزا سید حسن بطور؟

آقای میرزا سید حسین - بنده مخالفم
رئیس - بفرمائید

آقای میرزا سید حسین - صنعت قالی در مملکت یک صنعتی است که مردم خودشان بفوردهی خود زحمات زیادی در این باب کشیده اند و از طرف دولت تا بحال هیچ تشویقی نسبت بآنها نشده است و حالا در عوض اینکه آنها را تشویق و ترغیب بکنند یک حقوقی که سبب نکت تجارت است بر آن تحصیل می کنند در صورتی که بنده اطلاع دارم که الان قریب ده هزار نفر در کاشان بواسطه رواج نبودن

همین صنعت سربى شام زمین می گذارند اگر کسب شان رواج داشت این اندازه دچار فقر و فاقه نمی شدند البته کسی که قالی می بافت میداند جوهری آن در چه نقطه و ثابت آن در چه نقطه خریدار دارد آنها که نمی خواهند مال التجاره خودشان را عمداً صنایع بکنند بنده این ایرادات و سخت گیریها را نسبت بصادرات مملکت بهیچ وجه صلاح نمی دانم و با آن بهیچ وجه من الوجوه موافق نیستم

رئیس آقای امین الشریه

(اجازه)

امین الشریه - بر حسب چون تلگرافی که خود تجار کرده و تقاضا نموده اند مجلس در این مذاکره وارد شده پس البته باید تقاضای تجار را در نظر گرفت خود تجار باین ترتیب که کمیسیون پیشنهاد کرده است یعنی با صدشش موافقت دارند و چون یک صرفه هم برای دولت دارد لهذا بنده موافقم و خواهشمندم مجلس هم موافقت کند

رئیس - آقای کازرونی مخالفند؟
آقای میرزا علی کازرونی - بلی مخالفم

رئیس - بفرمائید

آقای میرزا علی کازرونی - نظر باینکه منتقل یا حاکم یک قضیه قبل از اینکه در امری فتوی بدهند باید در اطراف آن امر و قضیه کاملاً مذاقه و نظر کنند و با دقت تمام مصالح و مضار آنرا ملاحظه کرده باشد باین جهت بنده هم لازم میدانم قبل از اینکه در این موضوع مذاکره بکنم از مخبر محترم کمیسیون سئوالاتی بکنم که سبب مزید بصیرتم بشود و خواهش می کنم سئوالات بنده را یک یک یادداشت کنند و بعد جواب بدهند اولاً سئوال می کنم که چند سال است قالی جوهری معمول شده تا بآباد این مدت که قالی جوهری معمول شده و بخارجه حمل می شود سالی چه مقدار قالی جوهری بخارجه حمل شده است ثانیاً قالیهای رنگ ثابت در این مدت نسبت به سالهایی که قالی جوهری معمول نبوده بیشتر حمل بخارجه شده است یا کمتر یا مساوی ثابت خامساً تجارت قالی بطور کلی پس از ابداع قالی رنگ جوهری بالنسبه قبیل بیشتر شده است یا کمتر؟ سادساً قالیهای جوهری برای چه نقاط حمل می شود و قالیهای ثابت برای چه مجال و آیا می دانند تفاوت قیمت آنها چه قدر است و آیا هیچ ملتفت شده اند که قالی های رنگ جوهری نسبت بقالیهای رنگ ثابت بطوریکه در لایحه نوشته شده دریافت و مخارج آن تفاوتی نیست و در اینصورت سبب چیست که قالی بافها با رنگ ثابت قالی نمی بافند و با رنگ جوهری قالی می بافند هفتم در خارجه کسانی که این قالیهای جوهری را می خرند آیا می دانند این قالی

ها جوهری است و می خرند یا اینکه جاهلند و نمی دانند و در این مدت متادای هم نفهمیدند هشتم اگر قالی جوهری ممنوع شود یا اینکه محظوری و لوهرا اندازه هم باشد برای این صنعت پیش بیاید آیا به تجارت قالی وارد نمیشود و بتجارت تعمیل نمی شود

نهم تعمیل بقالی جوهری بهر عنوان که باشد آیا ضرر تجارت است یا ضرر تجار یا ضرر قالی باف و بالاخره شکایت تجار از این است که بتجارت ضرر وارد می آید یا بفتح خود ایشان دهم بر حسب تجربه که تحصیل کرده اند آیا مداخله دولت در امور اقتصادی و تجارتی و بالاخره در امر قالی گمان می کنند مفید باشد یا مضر

یازدهم - در این چند سال که یک اداره برای ترویج و ترقی و تسهیل رنگ ثابت در طهران تأسیس شده است و البته در سال مبلغی هم خرج آن اداره می شود آیا تا کنون از آن اداره نتیجه گرفته شده است یا خیر خواهش مندم جواب این سئوالات را بفرمائید

رئیس - خوب بود قبلاً این سئوالات را می نوشیدید و ایشان میدادید که مطالعه میکردند

مستشار السلطنه مخبر کمیسیون فوائدها - بنده منتظر بودم که معترض محترم در ضمن سئوالات یازدهم گانه سئوال دیگری هم می فرمودند که آیا مخبر می دانند روی قالی چه عمل می فرمایند یا خرید هر صورت همانطور که آقای کازرونی منتظرند جواب سئوالات ایشان را عرض کنم خود بنده هم معترضم که آقایان نمایندگان از اطراف این مسئله مطلع شوند و رأی که داده می شود روی بصیرت کامل باشد همین چه خود بنده در ابتدا پیشنهاد کردم که این مسئله بکمیسیون فوائدها مراجعه شود تا در اینجا مذاقه کامل بعمل بیاید و برای رای دادن دست و فکر آقایان نمایندگان کاملاً باز و آزاد باشد بهر حال اول سئوال آقای کازرونی این بود که چه مقدار قالی جوهری بخارجه حمل می شود

آقای میرزا علی کازرونی - خیر سئوال اول بنده این بود که قالی جوهری از چه وقت در ایران معمول شده است؟

مخبر - قالی جوهری از وقتیکه جوهر وارد ایران شده است معمول شده است و قبل از ورود جوهر بایران معمول نبوده است و این جوهر متاهی است که چنانچه آقایان هم مسبقاً در این مورد آن دولت جلوگیری کرده و می کنند و تقریباً پنجاه سال میشود که قالیهای ایران مخلوط و مزوج با جوهر است و برای این است که چون رنگ جوهر شفاف و

براق تر است و تجار برای اینکه مال التجاره خود را مشتری پسند بکنند نفعهای قالی را با جوهر رنگ می کنند و آنچه بنده تخاین کرده ام تقریباً پنجاه سال پیشتر نیست که قالیهای جوهری معمول شده است و در این مدت تقریباً کار قالی بافی جوهری بجای رسیده است که با قالیهای ثابت بیک نسبت بافته میشود تقریباً صد پنجاه ثابت و صد پنجاه جوهری بافته می شود سئوال دومی که فرمودند گویا این بود که از حمل و صدور قالی جوهری جلوگیری می شود

آقای میرزا علی کازرونی خیر عرض کردم از روزی که قالی جوهری معمول شده است سالی چه مقدار قالی جوهری بخارجه حمل میشود

مخبر - برای تعیین مقدار دور قالی بخارجه باید قبل از جنگ را نسبت گرفت چه در موقع جنگ و بعد از جنگ استاتستیک صحیحی را نمی توان میزان گرفت میزان خروج قالیهای جوهری بخارجه قبل از جنگ تقریباً صد بیست و نه بوده است و تقریباً از سنه ۱۳۳۴ که دولت بواسطه اینکه فهمید تجارت قالیهای جوهری در بازارهای دنیا مردود شده تصمیم گرفت که از این کار مناعت کند و در آن موقع یعنی در در کابینه آقای مستوفی الممالک یک عوارض تصویب شد که جزو این رایورت و از نظر آقایان گذشته است و قرار گذارند که صد شش از قالیهای جوهری که خارج میشود دولت دریافت دارد بهر جهت قبل از جنگ تقریباً صد و هفتاد و یک قالیهای ثبت بوده و صد و بیست و نه قالیهای جوهری و پس از تعیین و اخذ آن عوارض موافق حسابی که کرده اند صد بیست و دو خروج قالیهای جوهری بوده و صد و هشتاد و هشت خروج قالی ثابت و صد هفت تفاوت کرده است همین قضیه در کمیسیون مطرح و معلوم شد که ممکن است بواسطه همین عوارض کم کم یک متاع نفیس ایران که بواسطه جوهر در بازار های اروپا مردودیت پیدا کرد ده بحال اول عودت کند بر صادرات قالی بیفزاید گمان میکنم این دو سئوال حضرتعالی یکی جواب داشت که عرض کردم اما اینکه فرمودند تجارت قالی ترقی کرده است یا خیر عرض می کنم مایک قدم های ابتدائی برداشته ایم و این قدمها شاید بعد از یک مدت متادای نتیجه متصوره و اطمینان بخش بدهد مهملاً با این که در این هفت سال جنگ هم بوده شانمی توانید محسوساً این منافع را معتقد نباشید سئوال دیگر حضرتعالی این بود که آیا مشتری قالی های رنگ ثابت کجاست؟ و آن جلسه که اظهار عقیده می کردم جواب این سئوال حضرتعالی را عرض کردم حالا هم تکرار می کنم البته آقایان مسبقاً هستند قالی های ایران سه قسم است یکی قالی های رنگ ثابت است که هیچ جوهر ندارد یکی قالی های مخلوط با رنگ ثابت و جوهر است

و یکی هم قالی های جوهری است که هیچ جوهر ندارد یکی قالی های مخلوط با رنگ ثابت و جوهر است

های ثابت رنگ فقط است مشتری آن ها اشخاص بصیر وعاقل می باشند و اشخاصی بفرید اشیاء کهنه وچیزهای قیمتی علاقمند هستند و صلب عمده ترقی قالی های ایران هم در خارج بواسطه رنگهای ثابت و طبیعی آورده است و مشتری این قسم قالی هایمان را قالیهای ثابت رنگ بیشتر از سایر قالی هایمان است و این قالی ها در اسلامبول و آمریکا است و مخصوصاً در امریکا قالی را که می خرید اول شستشو می کنند برای اینکه اطمینان کامل حاصل کنند که رنگ جوهری مخلوط نداشته باشد و بیشتر قالی های ثابت رنگ ایران را امریکائی های خریدار قالی های جوهری در سه نقطه خرید و فروش می شود که یکی از آن نقاط مهم است و آن دو نقطه دیگرش چندان اهمیت ندارد آنجائی که خیلی مهم است و قالی های جوهری بیش از همه جا خرید و فروش می شود بازار روسیه است که از بادکوبه شروع کرده تا اقصی بلاد صیبری و از این طرف تا قفقاز و بطوریکه در مسکو طالب قالی های ما هستند و در رنگ ثابت جوهری چندان فرق نمی دهند همین قدر که هر کدام ارزان تر باشد آنرا طالب هستند باین حال اگر دو قالی باشد که یکی ثابت رنگ و ده تومان قیمت آن باشد و یکی رنگ جوهری و هشت تومان قیمت داشته باشد آن قالی رنگ ثابت را ترجیح می دهند ولی رویم رفته در روسیه آنقدر ما برنگ ثابت اهمیت نمی دهند و همچنین در طرف ممالک عثمانی و بین النهرین و هندوستان که در آن نقاط هم چندان بین قالی های ثابت و جوهری تفاوت نمی گذارند همین قدر خوش ظاهر و شفاف باشد بیشتر طالب هستند سؤال هفتم آقا این بود که آیا مشتری های ما دارند این قالی هائی را که می خرید جوهری است یا نه البته اشخاصی که از اروپا با ایران می آیند برای خرید قالی و همچنین اشخاصی که علاقمند بخریدن قالی هستند خیلی دقیق هستند قالی هائی را که می خرید ثابت رنگ باشد علاوه مشتری هم تا مطمئن نباشد که فرش ثابت رنگ است بقیمت گزاف نمی خرد قالی هست از ذره ای بازده تومان تا ذره ای ۲۰ تومان وقتی که یک مشتری یا نقد تومان می دهد و یک قالی دو ذره ای را می خرد البته آن شخص تا کاملاً مطمئن نباشد که فرش که می خرد ثابت رنگ است این کار را نمی کند همچنین قالی های جوهری را آنهایی که می خرید البته می دانند و از روی بصیرت می خریدند نه این که ندانسته بپوش قالی رنگ ثابت بخرند و انصاف هم نیست که بگوئیم آنها سردر نمی آورند و البته مقصود آقا هم از این سؤال این بوده است که آیا باجائی هم هست که قالی های رنگ ثابت را بر قالی های جوهری ترجیح بدهند که از این جلو گیری تجارت قالی بر زمین نرود؟ بله در بعضی جاها این هست و مخصوصاً یک قسمت از اظهار اطلاعاتی که آقای ارباب کیخسرو فرمودند و از تجارت خانه های عمده در خارج تعقیب کرده اند این بود که آنها گفته اند ایران در عمل قالی دقت نمی کند و قالی های جوهری سبب مردودیت قالی ایران شده است قالی باین خوبی و لطیفی که می یافتند همه علاقه بخیرین قالی ایران هستند با سبب قالی ثابت می خرید پس از خریدن می برند و شست و شو می کنند معلوم می شود که جوهری است آنوقت دیگر از خریدن قالی متصرف می شوند هم تجار فروشنده قالی متضرر می شوند هم این مسئله سبب نکس تجارت میشود سؤال هشتم آقا این بود که اگر قالی جوهری ممنوع شود تجارت چه می شود؟

آقا میرزا علی کازرونی -

خیر سؤال بنده این بود که اگر قالیهای جوهری ممنوع یا محدود شود آیا نکس بر تجارت وارد نمی آید؟
مخیر - عرض کنم اگر قالیهای جوهری ممنوع شود در مرحله اول جزئی تفاوتی می کند ولی باید نتیجه را ملاحظه کرد پس از آنکه قالی های جوهری ممنوع شد یک تجارت منحصر بفرود ایران در بازارهای اروپا که حالا قدری مردودیت پیدا کرده کم کم بواسطه همین مسئله دورنگ جوهر استعمال نمی شود و بارنگ های ثابت بافته می شود بحال اول بازگشته و رونق اولیه را پیدا خواهد نمود قالیهای ایران بهتر بفروش می رسد سؤال نهم حضرت عالی این بود که آیا این تحمیلی که می شود ضرر بر تجارت است یا دولت با قالیاب؟

آقا میرزا علی کازرونی -

مخیر - تصور می کنم این تحمیل بر هر سه وارد شود چون هر سه در این متاع شریک هستند و اگر قالی جوهری مردود شود هم تاجر و هم دولت و بالاخره هم بافنده متضرر می شوند این سؤال جوابش همراهش بود البته همانطور که عرض کردم از تحمیل قالی های جوهری اگر ضرری متوجه اشخاص بشود ولی بالنتیجه برای مملکت منفعت دارد و میتوان گفت این تحمیل بیشتر نسبت بآن اشخاص درجه سوم است که قالی را می بافند بجهت اینکه وقتی قالی جوهری شد تاجر ارزان تر می خرد و بالاخره آن کسی که آن را می خرد آنهم ارزان تر می خرد ولی وقتی قالی ثابت شد و خریدار هم مطمئن شده که رنگ آن ثابت است بقیمت بهتری می خرد و منفعتش به هم می رسد یعنی هم دولت و هم تاجر هم بافنده هر سه منتفع می شوند و بالاخره فرمودند که شکایت تجار برای قالی فروش داریم که در این قضیه شریک

هستند ولی تجاری هم که شغلشان قالی فروشی نیست از نقطه نظر تجارت باین قضیه علاقه مند هستند و دولت باید مسئله هم را در نظر بگیرد و ببیند برای مملکت و حال تجارت و تجار کدام يك اصلاح است و بنده تصور می کنم که تجار ایرانی همان اندازه هم بتجارت مملکت خودشان علاقه مند هستند و نمی خواهند که مال التجاره قالی در ممالک خارج مردود بشود بلکه طالب این هستند که در بازار های اروپا خوب بفروش برسند سؤال یازدهم این است که دخالت دولت در امر قالی صلاح است یا نه؟
بنده عرض می کنم البته صلاح است زیرا دولت در هر امری دخالت میکند پس در يك چنین امری که وظائف اولیه او است بنده گمان نمی کنم دخالت او مضر باشد - سابقاً در مسئله ارزاق معروف بود که می گفتند هر وقت دولت مداخله کند فحطی می شود آیا حالا که دولت مداخله کرده است فحطی شده است؟ خیر - پس در قضیه مال التجاره و رفع نواقص آن و فراهم آوردن راه خوبی از برای آن دخالت دولت بسیار خوب است و البته مفید است گذشته از این در اروپا برای ترویج اتمه خودشان مبالغی دولت از خزانه خودش می دهد برای آنکه نواقص رفع شود و آن متاع کاملتر بشود و در بازار های ممالک خارج رواج پیدا کند پس البته مداخله دولت مفید است و اگر از اول دولت در این کار مداخله می کرد اصلاً جوهر استعمال نمی شد و تمام قالی های ما دارای رنگ ثابت می شد آقا ارباب کیخسرو مسبق هستند قالی هائی است که قیمت آنها از حوصله ما خارج است قالی پنج ذرع در ۵ ذرع یا در شش که کلاً بیست یا ۲۰ ذرع مربع بیشتر نیست بقیمت پنجاه هزار لیره فروش می رود این برای چیست برای اینکه رنگش ثابت است نقشه اش خوب است پس بالاخره اگر دولت علاقه مند باین قضیه بود عملیاتی می کرد که جوهر مصرف نمی شد قالیهای امروزه مادر بازار های دنیا مردود نمی شد مثل امروز نبود که بعضی اینکه مشتری می آید قالی بخرد چون اطمینانش از فروشنده بکلی سلب شده است فوراً بایک اسباب فنی او را امتحان کند و اگر رنگ جوهریست رد کند با بقیه خیلی ارزانتر بخرد بنابراین بنده تصور می کنم این سؤال بیشتر از این جواب لازم داشته باشد پس البته عملیات دولت مفید و اولین وظیفه دولت است.

رئیس - آقای حاج میرزا مرتضی (اجازه)

حاج میرزا مرتضی - مخالفت بنده باین راپورت از این نقطه نظر است

دولت بآنها بگوید که باید صد صد مایات بدهید البته آنها میگویند صد بیست و پنج بگیرند و وقتی بنا شود دولت از آنها مایات بگیرد آن ها بانهایت شوق کار می کنند و کار خانات زیاد ترمی شود و دولت باید تهیه استاد برای ساختن رنگ تا بنامد که رنگهای ثابت تهیه نمایند و از آن طرف هم قدغن کنند که رنگ جوهری ایران نشود و از گمرکات نگذارند و از رنگ جوهری وارد شود نه اینکه برای جلوگیری از رنگ جوهری بر صادرات گمرک وضع کنند این يك کار خیلی بدی است و بنده هم مخالفم و عقیده دارم که دولت باید این کار را موقوف کند
رئیس - آقای فهیم الملک (اجازه)
فهیم الملک - بطوری که آقا بان ملاحظه فرمودند یکی از امضاء کنندگان راپورتی که در سنه ۱۳۳۳ نوشته شده است بنده بودم.
در آنوقت يك عرضحالی مبنی بر چهارماده از طرف هیئت تجار و اصناف و غیره بهیئت دولت داده شد که یکی از مواد آن راجع بود بسنله قالی جوهری هیئت دولت هم کمیونی معین کرد که بشکایات آنها رسیدگی کنند و راه حلی برای قضیه پیدا کنند و راپورت آن را برض دولت برسانند.
راپورتی که ملاحظه فرمودید نتیجه یکی از مسائل است که در آنوقت بهیئت دولت تقدیم شده است و اینکه غالب آقا بان می فرمایند باید تجارت آزاد باشد و تجار مملکت مال التجاره خود را خارج نمایند گمان می کنم يك قدری بی مطالعه باشد معنی آزادی تجارت این نیست که دولت بگذارند هر کسی هر کار می خواهد بکند و هر مال التجاره را می خواهد خارج کند مسئله تجارت که در نتیجه آن این جنگهای خونین مابین ممالک مختلفه واقع شده است باین سهولت از نظرشان نمی گذرد تمام دولت در سال مبالغی خرج می کنند فقط برای اینکه زمینه برای تجارت خود تهیه کنند.
ادارات اطلاعات در سایر ممالک تهیه میکنند مأمورین مخصوص میفرستند برای اینکه ببینند در هر مملکتی چه قسم مال التجاره رواج دارد و چه وسائل سهولت تر می توانند به آنهاجا برسانند و هر مال التجاره بکجا باید برود و از چه راه باید بفرستند.
چنانکه اگر آقا بان ملاحظه فرموده اند کتابچه های مخصوصی دارد که آن کتابچه ها را چاپ می کنند و مجاناً بتمام تجار می دهند که تجارت مملکت رواج پیدا کند پس دولت نباید بکلی بی علاقه باشد که تجار چه می خواهند بخارج حمل از وقتی که تعرفه جدید گمرکی بموقع اجرا گذارند بنده گمان می کنم که قالی را از صدی هجده بیارند یا این صدی و صدی شش بگهند تجارت مداخله کند و خودش را مواظب رواج

مال التجاره مملکت در خارج باندن مسئله تجارت همیشه در همه جای دنیا با يك جنبه سیاسی مخلوط است یعنی از فرط حرص و آز همیشه می خوانند سرمایه های ممالک دیگر را بمملکت خودشان جلب کنند و تمرکز بدهند مثل اینکه همین مسئله رنگ هم الان تا اندازه داخل در مسائل سیاسی شده و البته در این اواخر در جرائد ملاحظه فرموده اید که رنگهای ثابت آن چه که کمشکس هائی در بین ممالک اروپا انداخته بود و چه مقالات مفصل در روزنامه ها می نوشتند بالاخره تاکنون هم سایر دول اروپائی نتوانسته اند از راه علم رقابت کنند و آن رنگهارا بسازند چون از راه علم ندهد حالا می خواهند از ضعف دول دیگر استفاده کنند و مال التجاره خودشان را بیشتر رواج بدهند و این مسئله کاملاً واضح و روشن است.
از قالی جوهری از سال ۱۳۳۳ بنا بود صدی شش و سال بعد صدی دوازده بگیرند و همین طور اضافه شود تا بعد بیست برسد و بالاخره در سال قوی نیل بعدی هجده رسیده بود در سال قوی نیل میزان قالی رنگ ثابت که خارج شده است ۱۷۷۴۸۰۸ تومان و قالی جوهری ۱۱۹۶۰۹۹ تومان بوده است و وجهی که گرفته شده است ۱۰۳۳۰۰ تومان بوده است سال بعد که سال بیچی نیل بوده است يك مرتبه تا كس قالی ثابت اضافه شده است و رسیده است به ۴۴۱۸۰۳۳ تومان و دو قران و قالی رنگی به ۱۶۴۲۱۶ تومان و يك قران رسیده و یکمرتبه خمس و سدس پیدا کرده است و عایدات ۹۸۱۹۳ تومان و چهار قران بوده بعد از او آخر بیچی نیل که تعرفه جدید گمرکی بموقع اجرا گذارند شد دو مرتبه تا كس را بصدی شش رسانیدند و يك قسمت از بیچی نیل و سال تخافوی نیل را هم از فرار صدی شش گرفته و در سنه قوی نیل که صدی هجده گرفتند هیچ سر و صدائی بلند نبود حالا تازه اسمال این سر و صدا بلند شده است و مجدداً اسباب شکایت شده و بنده این قضیه را جز به آن رقابتی که در اروپا پیدا شده است بچیز دیگری نمی توانم نسبت دهم بهر حال آقا کازرونی سؤال کردند.
مدرس - خواهش می کنم همین جمله اخیری که فرمودید یکمرتبه دیگر بفرمائید.
فهیم الملک - عرض کردم که در سال قوی نیل از قالی های جوهری که خارج می شد در گمرک بعنوان حق معافیت صدی هجده می گرفتند و از او آخر بیچی نیل نرخ را پائین آوردند و صدی شش گرفتند یعنی از وقتی که تعرفه جدید گمرکی بموقع اجرا گذارند بنده گمان می کنم که قالی های جوهری خودشان را خارج کنند و بعد از مدتی نرخ هجده بیارند یا این صدی و صدی شش بگهند

را ترقی دهند . این بود که همین صدی شش را قرار دادند چند سال هم همین صدی شش را می دادند بعد که خواستند علاوه کنند در موقع اضافه نمودن باز تجارت متوسل به دولت شدند که اسباب ضرر ما است و مجدداً مدتی مهلت داده شد و تقریباً دو مرتبه ۳ مرتبه مهلت داده شد تا اینکه در سنه ۱۳۳۳ منتهی شد باینکه کمیسیون تشکیل شد و در آن کمیسیون جمعی از قالی بافها و حتی رنگ ریزها و تجاری که از طرف طبقات مختلفه نماینده بودند حاضر شدند و مذاکرات زیادی شد آنها اظهار داشتند که قالی جوهری چون ارزان تر است برای ما بیشتر مشتری دارد بعد خودشان با هم مذاکره ای نمودند و گفته قیمت قالی بهیچوجه مربوط به رنگ نمی شود زیرا قالی جوهری ذره ای بیست تومان هم می یافتند و قالی رنگ ثابت ذره ای سه تومان هم می یافتند قیمت قالی بسته است به طرز بافت و نقش آن و هیچ نمی توان گفت قالی جوهری با هر بافت و هر نقشی که باشد بالاخره ذره ای بیست و پنج قران قیمت دارد .
قالیهای ابریشمی غالباً جوهری هستند و خیلی هم گران بفروش میرسد بر عکس قالیهای نباتی هم هست که قیمت خیلی نازلی دارد زیرا رنگهای ثابت ایرانی ما به اش پوست گردو و پوست انار و ماژو و روئاس است که قیمت نازلی دارد ولی چیزی که هست زحمت دارد ولی رنگهای جوهری یکی دو ساعت بشم را در آن می گذارند و درمی آورند و خودشان این مسئله را ازمان کردند دولت هم رنگهای فرنگی ثابت را منع نکرده است بلکه رنگهای جوهری انتلین و اندیکو (نیل هندی) را منع کرده است گذشته از اینها رنگهای جوهری رونق قالی های دیگر را هم تنزل داده بوده زیرا غالباً دیده شده است که در يك بار قالی که يك قالی جوهری بوده وقتی باران می خورد تمام قالی های دیگر را هم خراب می کرد .
قالی جوهری هم فقط در سرحدات روسیه و قفقاز مشتری داشت ولی بالاتر هیچ مشتری نداشت حالا يك چیزی که بنده خودم در پاریس دیده ام عرض می کنم يك جایی دیدم يك مقدمه قالی گذارنده اند گفتم این قالی ایرانی و مال وطن ما است آن شخص گفت این قالی ایرانی نیست بنده تمجب کردم و گمان کردم ما هم همان قالی های از میراست و اینطور شبیه به قالی ایرانی ساخته اند
بعد دیدم بالای قالی ها حلقه های مخصوص وطن دوخته شده است و معلوم شد ایرانی است - گفتم این

قالی مال ایران است آن شخص گفت ما خبر نداریم که آن‌ها قالی‌های ایرانی را می‌شناسند آن شخص خبر آمد نگاه کرد و گفت بلی شما حق دارید ولی ما قالی ایرانی که می‌گوشیم باید سه صنعت در آن باشد باید بشو و نقش و رنگش هرسه ایرانی باشد این قالیها بشو و نقش ایرانی است مدارا کرد و می‌گفت سکه این رنگها قالی‌های شماره از زمین زده است چرا این رنگها را استعمال می‌کنید بنده هم همانوقت يك راپورتي برای وزارت خارجه فرستادم پس نمی‌شود گفت رنگ جوهری هیچ‌سکته به تجارت قالی وارد نمی‌آورد بنده عرض نمی‌کنم که قالی جوهری در خارج هیچ مشتری ندارد البته مشتری دارد و بواسطه رنگش ارزان تر هم می‌خرند ولی هر چه باشد تجارت سخته وارد می‌آید امروز در آمریکا کنترل گذارده اند که قالی‌های جوهری وارد نشود و قالی‌های ثابت وارد می‌شود کیمیا نهایی سکه خارج در هراق و کرمان دارند سعی می‌کنند که يك ذره رنگ انتنین کار نکنند و تمام رنگهای آنها یارنگهای ثابت ایران است یارنگهای ثابت فرنگی البته وقتی دول اروپا دیدند که دولت ایران يك اقداماتی می‌کنند که رنگهای جوهری در کارخانجات قالی باقی استعمال نشود اسباب اطمنان به مال التجار مملکت مشوردر آنها می‌شود اسباب اطمنان همان کیمسیون برای اینکه یکبار حلی برای تجارت قالی همین خود با حضور بعضی متخصصین اروپایی و نمایندگان تجار این طوره مذاکره شد که دولت برای جلوگیری از رنگهای جوهری اقدامی بنماید و تهیه رنگهای ثابت بنماید و برای همین کار دو نفر شایسته وارد کردند که یکی از آنها آلان هم هست و اسباب لا بر اتوارو غمه هم از لوازم او بود برای او همیا کردند که اشخاصی که می‌خواهند ساختن رنگهارا یاد بگیرند بیایند آنجا و تحصیل کنند همان روزها امیر مقیم بغیاری که يك کارخانه بزرگ قالی باقی در کمره دارند در طهران بودند وقتی دیدند يك همچو مدرسه هست باینده مذاکره نمودند و تلگراف کردند سه نفر از کارگزاران آمدند بطهران و بنده آنها را بآن مدرسه بردم به سهو و انکوف معرفی کردم پس از یکی دو ماه همان اشخاص را دیدم که با يك شفت فوق العاده بوطن خود مسافرت می‌کردند و می‌گفتند که طرز تهیه رنگهای ثابت و تغییر دادن رنگها و برداشتن رنگها را بخوبی فهمیدیم و آلان هم می‌رود و آن جاشنول کار می‌شویم و همین طور بنده هم باز دولت اعلان کرد حالا اگر مردم نیامدند تحصیل کنند دولت چه باید بکند دولت که نمی‌تواند مرد را بزور حاضر کند که بیایند تحصیل بکنند بعلاوه آیا اساسا کسی در این مجلس هست

که بگوید من قالی جوهری را بهتر از قالی ثابت میدانم خیر هر کس میدانند قالی ثابت بهتر از قالی جوهری است که بواسطه آنتاب و آب رنگ آن تغییر میکنند اینکه می‌فرمایند در همین چندساله قالی جوهری مگر فروش نداشته است مشتری داشتن بانداشتن دلیل نمی‌شود بر اینکه قالی جوهری باید باشد ما از روی عمل گمرکات در این چندساله وقتی به تره‌ها و احصایه‌های گمرکی نگاه می‌کنیم می‌بینیم از سنه ۱۳۱۷ که قالی‌های جوهری زیاد رواج پیدا نموده بود از مقام صادرات قالی ثابت نترس نموده بود و در سنه ۱۳۲۶ تا ۲۷ باز ترقی نموده و بالاخره قیمت سالهای ۱۳۴۰ تا ۳۲ را نیز زیاد داشت نموده ام و می‌بینم که با جلوگیری از قالی‌های جوهری چگونه يك رشته از تجارت مملکت ترقی می‌نماید و بالاخره برای اشخاص چه تفاوت می‌کند که بهمان قیمت ارزان يك رنگ ثابتی تهیه نمایند آیا اگر همین رنگ ثابت اروپایی را بخوبی بگیرند و عمل آورده استعمال بنمایند باز هم باید گفت استعمال رنگ جوهری سهل تر است اگر این ایراد را نکنند دیگر باید گفت برخلاف محصولات حرف میزنند حالا اگر آنها تا بحال غفلت کرده اند البته دولت باید این اقدام را بکند و شعبه های مدرسه رنگ ریزی فعلی را در هراق و کرمان و نقاط مهمه قالی باقی دائر نماید و ساختن رنگهای ثابت را بر مردم بفرماند که زحمت و قیمت این رنگها بارنگهای جوهری بهیچ وجه تفاوتی ندارد وقتی که دولت يك چنین اقدامی نمود بنده یقین دارم که دیگر تجار شکایت نخواهند نمود و امید وارم در صورتیکه تجار باین ترتیب اظهار مخالفت بنمایند آقای کازرونی هم از مخالفت خودشان صرف نظر کنند بنابراین بنده در نتیجه عرایض خودم همان خلاصه راپورتي که به عرض آقایان رسیده است. تجدید می‌کنم رایج بودن و آزاد بودن قالی جوهری کاملا برخلاف مصالح و تجارت مملکت است . مشتری های خارجی را بکلی از بین می‌برد یکی از آقایان می‌فرمایند چه طور شده است که در سرحدات قالی‌های متعلقه با روپایی‌ها را نمی‌بیند ولی مال ایرانی‌ها را می‌بینند برای این است که آن‌ها در قالی‌های خودشان کنترلهای خیلی سختی گذارده اند هر کارخانه که در اروپا معروف است وقتی مهرشان در روی هر صندوقی باشد معتبر است مهذا اگر گمرک بخواند رسیدگی نماید مانعی ندارد پس بعقیده بنده اولاً باید حتی الامکان از ورود رنگ جوهری جلوگیری نموده و همچنین خروج قالیهای جوهری را بتوسط گمرک زیاد منع نماید نهایت اینست که عموماً برای کمک به تجارت گمرک زیاد را قائل نیست ولی صدی شش را هم کم می‌دانم زیرا

صدشش کافی نیست و نمی‌تواند آن ضرر مخصوص را تکافو نماید و بالاخره یقین دارم در ترویج رنگ های جوهری در داخله ایران يك ترتیبات دیگری هم دخیل است و ممکن است همان کسی که بقول آقای حاج میرزا مرتضی قندریك من دو قران و سه قران در ایران ارزاتر از مملکت خود می‌فروخت همانطور يك مبلغی علاوه می‌دهند که جوهرشان در داخله مملکت ایران بصرف فروش برسد این است که بنده این مسئله را برای تجارت ایران مضر می‌دانم و برای جلوگیری از آن دولت می‌تواند در همه‌جا مملکت در نقاط مهمه قالی باقی مدرسه رنگسازی دائر نماید تا تهیه رنگهای ثابت را بر مردم بیاموزند . بنده عقیده ام این است که امسال را از قالیهای جوهری صدی ۹ بگیرند چنانکه دو سال هم صدی هیجده میدادند و بعد کم کم ترقی بدهند و سال بسال گمرک آنرا اضافه نمایند و در ضمن هم تهیه رنگهای ثابت را بر مردم یاد بدهند تا مردم بهمدار آنکه رنگهای ثابت را حاضر دیدند بتوسط رنگهای جوهری نشوند رئیس - چند دقیقه تنفس می‌شود (جلسه برای تنفس تعطیل و پس از نیم ساعت مجدداً تشکیل گردید) رئیس - آقای آقا سید یعقوب معالیان؟ آقا سید یعقوب - خیر با راپورت موافقم . رئیس - آقای ملک الشعراء موافقت ؟ ملک الشعراء - کمان می‌کنم دلایلی که آقای فهیم الملک افامه فرمودند تاحدی برای اقطاع آقایان کافی باشد باید روح این مسئله و حقیقت آن را تفکیر نمود مسئله تنها راجع به تجارت نیست بلکه راجع بصنعت مملکت است بلی اگر ما می‌خواستیم تنها از نقطه نظر تجارت قضیه را حل نماییم ممکن بود بعضی از دلایل آقایانی که به با قالیهای جوهری موافقت همراهی بنماییم ولی این مسئله مربوط بصنعت است و تجارت هیچ وقت علاقه منته بصنعت نیستند چنانچه ارباب صنایع هم چندان در تجارت علاقه مندی و نفوذی ندارند فقط دولت باید در این موضوع صنعت مملکت را در نظر داشته باشد منتهی بتجار هم تا اندازه اگر لازم باشد کمک بکنند . حال باید دید که برای ترقی آن چه باید کرد در همه جا معروف است و از مطالب بیش یا افتاده است که با چند چیز میشود صنعت را ترقی داد یکی از آن اصول اصل اتفاق و استحکام است اصل اتفاق و صحت عمل و عدم تقلب در صنعت یکی از اصول مسلمه است که برای ترقی و رواج صنعت در تمام ملل عالم بکار برده میشود

زیرا ممکن است که این بازار بهمدار ده دوازده سال دیگر بشکند و کساد شود زیرا رنگ جوهری اگر چه در روسیه بواسطه کمی آفتاب قدری دوام میکند ولی معدن آن چیزی نخواهد گذشت که آن بازار هم از دست می‌رود زیرا هنر قریب حس خواهند کرد که این فرشها جوهری و قابل دوام نیست و این مسئله طبیعی است که هیچ خریداری حاضر نیست که يك قالی بخرند و رنگ او بهمدار چندنی قاسد شود و این بازار هم منحصر بروسیه نیست و کمان نمی‌کنم که در هند و بین النهرین بهمدار این ما بتوانیم قالی جوهری را بفروش برسانیم بنابراین ما نباید باطمینان اعتبار بازار منحصر بفرده روسیه بخصوص در صورتی که معلوم هم نیست که بعد ما وضعیت تجارتیش چه خواهد بود چنین اجازه بدهیم موافق راپورت اخیری که از بین النهرین و اناطولی و اصل شده است مقدار خیلی زیادی از قالی‌های ایرانی در آنجاها روی هم متراکم شده و بواسطه جوهری بودن هیچ خریداری ندارد و حتی آلان قیمت قالی جوهری ایران در بین النهرین ارزاتر از خود طهران و نقاط دیگر ایران است و علت اینکه تجار نمی‌توانند فرشهای خود را بگردانند این است که چون برای حمل آن گرابه داده اند و اگر بخواهند بگردانند يك گرابه بر گشتن هم متوجه اینها شده و ضرر خواهند نمود این است که قالی‌های جوهری را در بین النهرین بضرر می‌فروشند و باز هم خریداران يك قسمت از تجار ایرانی هستند که آنها را می‌خرند می‌خواهند بایران بگردانند و منتظر باز شدن راه روسیه هستند پس گفته نشود که قالی جوهری بازار فروش دارد اگر دولت از نمایندگان خود در ممالک خارجه از قبیل هندوستان و بین النهرین و غیره تحقیق کند ملاحظه خواهید کرد که در همه‌جا دنیا قالی‌های جوهری خریدار ندارد در این صورت و با ذکر این مقدمات عقیده بنده این است که آقایان قدری دقیق بشوند و فکر بکنند و يك رأی که اجازه تقلب بصنعت ایران می‌دهد و ایجاد می‌کند که صنعتگران بتوانند تقلب بکنند نهند این مسئله يك مسئله فنی و تجارتمندی خیلی مهمی است و بصرف اینکه تجارت باید آزاد باشد و همانطور که چیت رنگی هست و مشتری دارد قالی جوهری هم باید آزاد باشد بعقیده بنده در تحت این منطبق نیاستی یکدم خطرناکی که فضای یگانه صنعت ایرانی در اوست برداشتن بنده با این راپورت کیمسیون از دو نقطه نظر مخالف یکی راجع بیلب و علامت مخصوص خروج از سرحد است زیرا بعقیده بنده می‌توانند در وقت خروج از سرحد هزار گونه تقلبات بنمایند و بلبهارا عوض کنند و بعلاوه خود این مسئله

كيك علامتی بقالیهای جوهری بگذارند اجازه يك قسم تقلبی خواهد بود دیگری مسئله صدی شش است که بنده کاملاً با آن مخالف بنده برای قالی جوهری در آینه نه در ایران و نه در خارجه طالب و خریداری نمی‌بینم و بنده یقین دارم که همین مسئله آزادی قالی جوهری در آینه بعضی دسائس هم ضمیمه اوشده و يك دفعه این صنعت نفیس از بین می‌رود و بالاخره بنده چون باین صنعت علاقه مند این است که عرض می‌کنم صنعت را از تقلب باید محفوظ نگاه دارید وقتی که صنعت صالح و سالم شد در آن صورت تجارت هم در روی آن صنعت جریان طبیعی خود را سر خواهد نمود تجارت هیچ وقت از سیر خود باز نمی‌ماند تجارت مثل آبی می‌ماند که از هر طرف جلوی او را بگیرند بالاخره راه خود را باز کرده و جریان خواهد نمود ما امروز نباید تأسف بخوریم که فلان تاجر بواسطه منع خروج قالی جوهری ضرر می‌کند تاجر در ایران خیلی ضرر می‌کند بگذارید راجع باین مسئله هم بعقیده بعضی از آقایان (اولاً عقیده بنده این است که تاجر هیچ ضرر نخواهد کرد) ضرر بکنند بگذاریم صنعت با کمال اطمینان باقی بماند آنوقت تجارت هم در روی آن سیر خودش را خواهد نمود این است که بنده در تحت يك اصولی که در نظر خودم روشن و ثابت میدانم باین راپورت مخالف ولی در حال برای اینکه از تجار هم مراداتی باشد حاضریم با پیشنهاد آقای فهیم الملک موافقت نمایم که تا حدی حق معافیت از قرار صدی نه از قالیهای جوهری گرفته شود و مبلغ عایدی آنرا هم دولت صرف تاسیس و توسعه مدارس رنگرزی نماید یکی از آقایان فرمودند که این مدرسه فعلاً در طهران موجود است در این صورت ممکن است شاگردان دیلمه این مدرسه را با مخارج صدی نه که حتی معافیت از قالیها گرفته خواهد شد بولایات و ایالات اعزام دارند و در آنجا اسبابهای رنگرزی را تهیه نموده و بر مردم مجاناً بیاموزند البته وقتی صنعتگران ایرانی ببینند که قالی رنگ ثابت بهتر از قالی‌های جوهری فروخته می‌شود و وسائل رنگ سازی هم برایشان آماده است خود آنها رنگهای ثابت بکار خواهند برد و آنجاها هم که قالی رنگ جوهری می‌خریدند بعد ما بهمان قالی‌های ثابت اکتفا خواهند نمود وقتی که ما حاضر شدیم رنگ ثابت تهیه نمود و قالی‌های ثابت را بهمان قیمت جوهری بفروشیم دیگر مردم قالی‌های ثابت را نخواهند گذاشت قالی‌های جوهری بخرند بنا بر این بنده با این راپورت از دو نقطه نظر مخالف یکی بواسطه همان عملی بودن مهر و علامت مخصوص دیگری باید وسائل رنگرزی را در تمام مملکت تهیه نماید باری کارگر بیچاره چون تهیه

این راپورت را بکیمسیون عودت داده و اساساً عوض شده موافق پیشنهاد آقای فهیم الملک تهیه شود و از روی آن رأی گرفته شود **مخبر** - بنده در موقعی که راجع ببولاد مذاکره میشود جواب این قضیه را عرض خواهم کرد ولی عموماً تا شور در کلیات است و اینها هم با کلیات موافق بودند **رئیس** - خبر ایشان موافق نبودند بلکه از حیث کمی حقوق مغالط بودند مذاکرات را آقایان کافی نمی‌دانند (گفته شد کافی نیست) **رئیس** - آقای محمد هاشم میرزا (اجازه) **محمد هاشم میرزا** - عرایض بنده گفته شد بیش از این وقت مجلس را تلف نمی‌کنم **رئیس** - آقای حاج شیخ اسدالله **حاج شیخ اسدالله** - بنده مذاکرات را کافی میدانم لیکن حالا که آقایان می‌فرمایند باید مذاکره شود بنده هم نظریات خودم را عرض می‌کنم سابقاً در جلسات قبل که صحبت شد بنده راجع باین موضوع يك عقیده اظهار کردم ولی بعد از تحصیلات امروز آن عقیده را تغییر داده‌ام عقیده سابقم این بود که باید این تجارت آزاد باشد و در سرحد متعرض آن نشوند و هیچ فرقی بین قالی ثابت و جوهری نگذارند ولی پس از تحقیق ملتفت شدم که خیر نمی‌توان بکلی قالی جوهری را آزاد گذارد و بلکه باید تعقیب کند تا همان قسمی که آقای ملک الشعراء فرمودند اساس قالی جوهری از بین برداشته شود این صنعت ترقی کند و باید بدوجه اینکه قالی جوهری ساخته میشود چیست جهت این است که وسائل تهیه رنگهای ثابت در بعضی از نقاط فراهم نیست ولی در بعضی از هاشایر ایالات بلندند و همه قسم رنگهای ثابت تهیه میکنند و قالی‌های خودشان را هم بقیبت خوب می‌فروشند آقایان تصدیق می‌فرمایند که مهم‌ترین الوان الوان نباتی است حتی الوان نباتی ثابت از تمام الوان نباتی که امروز در رنگرزی استعمال میشود بهتر است و در بعضی از هاشایر رنگ ثابت نباتی در دست می‌کنند اما در آن جاها اینکه رنگ ثابت فراهم نیست وقتی قالی باقی بکالی را می‌بافند قیمت آن از حیث کار و گرهارك مختلف است و در موقع فروش درمی‌هفت هشت الی ده تومان با قالی جوهری تفاوت قیمت دارد و با اینکه این تفاوت قیمت را آن بیچاره کارگر حس می‌کند معذالک باز برای حاضر نبودن وسائل تهیه رنگ های ثابت با قالی جوهری می‌ماند پس دولت باید وسائل رنگرزی را در تمام مملکت تهیه نماید باری کارگر بیچاره چون تهیه

همان رنگهای ثابت که در قالبهای خود استعمال میکنند قالبهای آنجا ذریعۀ هفت هشت تومان باقالبهای جاهای دیگر تفاوت قیمت دارد در صورتیکه بافتنش با سایر قالبها یکی است و تجارتی را می آید و با این تفاوت قیمت میگردند فقط از این نقطه نظر که رنگش ثابت است و رنگ ثابت امروزه در تمام دنیا موثر است پس عقیده بنده این است که باید جدید کرد تا رنگهای ثابت در ایران معمول شود و تمام کارخانههای قالبی باقی مملکت رنگ ثابت استعمال کنند و اگر این قسم رفتار نمود یک خدمت بزرگی بامل مملکت و تجارت و صنعت مملکت شده است

رئیس - چنانچه ای که مخالف بودید.

حاج شیخ اسدالله - با این مسئله موافق بودم که در سرحد صدی شش بگیرند.

مخبر - بنده در قسمتی که آقای ملک الشمره فرمودند و آقای حاج شیخ اسدالله هم فرمایش ایشان را تأیید کردند که صد شش کم است از آن نقطه نظر می خواستم عرض کنم که کمیسیون فواید عامه اهمیت شایانی میدهد باینکه بالاخره قالبی جوهری تهیه نمایند و حمل بغارچه نشود ولیکن این نتیجه دفترا واحده حاصل نمیشود برای اینکه از یک طرف دولت باید تهیه رنگهای ثابت و رنگ سازهای تحصیل کرده بکنند و از طرف هم یک هوارش مغتصیری بگذارند که از اینستوله جلو گیری شود و مقصود کمیسیون این نیست که از این صدی شش دولت استفاده کند فقط نظر کمیسیون نظر استفاده صنعت است که صنعت ایران بالاخره از ریب و شک مصون باشد و جوهر در قالبها استعمال نشود و بهیچ وجه نمیشود صدی ۹۰ صدی دوازده معین کرد بافتنیکه کمیسیون کرد بطوریکه در ریپوت در گذشته صدی هشت قانع شده بدون اینکه از این مبلغ چیزی حیف و میل بشود فقط تماش باید برای تهیه رنگ ثابت بصرف برسد و کمیسیون پیش از این مبلغ را هم جایز نیست دانند

رئیس - مذاکرات کافی است یا خیر؟

(اغلب گفتند کافی است)
رئیس - رأی میگیریم داخل در شورمواد بشویم یا نه آقایانیکه تصویب میکنند داخل در شورمواد بشویم قیام فرمایند؟

(غالباً قیام نمودند)
رئیس - تصویب شد ماده اول قرائت میشود
(بعضیون ذیل قرائت شد)
ماده اول - برای ترویج قالبی های

ثابت که تدریجاً رو باز دیاد گذارد کمیسیون معتقد است صدی شش بعنوان حقوق معافیت از قالبی های جوهری مأخوذ شود مشروط بر این که تمام آن مبلغ برای تهیه رنگهای ثابت و تربیت رنگ سازهای فنی که فعلاً بیک مدرسه مختصی قناعت شده و ایجاد شعب آن در مراکز ایالات و نقاط مهمه که قالبی باقی هست بصرف برسد.

رئیس - آقای وحیدالملک (اجازه)

وحیدالملک - بنده اجازه خواسته بودم که در کلیات صحبت کنم ولی مقاسفانه نوبت بنده نرسید و خیلی خوشوقت که می بینم از برای رنگ ثابت یک عقیده ثابتی در مجلس دارد پیدا می شود و بنده متنازل بودم که شاید طرفداران رنگ ثابت اکثریت پیدا نکنند ولی حالا خوشبختانه می بینم طرفداران رنگ ثابت دارند اکثریت پیدا می کنند صنعتی است که از قدیم ایلام در ایران معمول بوده و یکی از صنایعی که امروز برای ما باقی مانده همین است اینهم متأسفانه اخیراً بواسطه همین رنگ جوهر و تقلباتی که در آن میشود از بین میرود آقای کازرونی سؤالی فرمودند که ابتدای شروع رنگ جوهر از چه وقت بوده چون درست جواب ایشان داده نشده این است که بنده عرض می کنم از بیست و هشت و بیست و نه سال قبل این رنگ جوهر در ایران متداول شده و این مسأله بواسطه رقابتی بود که کمیانی هرق قالبی باقی از میر که بایک سرمایه زیاد اروپائی در آنجا تشکیل شده و انحصار قالبی باقی از میرا گرفته بود تقریباً می خواست تمام قالبی شرقی را برای خودش منحصراً کند این رنگ را زد چون در مقابل قالبی ایرانی نتوانست رقابت کند از این جهت متخصصین فرستاد به ایران از برای این که تحقیقاتی بکنند و سبب امتیاز قالبی ایران را بفهمند متخصصین از طرف کمیانی به ایران آمدند و در مرکز قالبی باقی تحقیقاتی بعمل آوردند و معلوم کردند که امتیاز قالبی های ایرانی از چه چیز است اولاً پشم ایران بهترین پشمها است از برای ضبط رنگ مخصوصاً پشم خراسان و کرمان و بعد هم پشم کردستان تا بنیاً رنگ ثابت ایران یک امتیاز مخصوص دارد که در هیچ جا پیدا نمی شود و آنقدر زوال او تأثیری نمی کند کمیانی شرق از میر فرستاد به ایران و یک مقدار زیادی پشم و رنگ ثابت از این جا باز میر حمل نمود برای اینکه در آنجا پشم و رنگ ایران قالبی بیافتد و قالبی هم بافتند ولی باز بغوی قالبهای ایرانی نشد مجدداً متخصصین به ایران فرستادند و تحقیقاتی بعمل آوردند معلوم شد که یک کیفیت در هوا و نور آفتاب ایران هست که در از میر نیست نور آفتاب ایران بهترین وسیله است برای مزوج کردن و ثابت کردن کردن رنگها در پشم و بالاخره کمیانی دید

آقای سید یعقوب - یک رایبر مرتضی است.

وحیدالملک - شاید باشد ولی در دوره مجلس دوم خاطر م است که وزارت مالیه موضوع قالبی جوهری و شکایات تجار را رجوع ب مجلس کرد در جلسه سیزدهم صفر سنه ۲۸ هـ در مجلس مذاکره مفصلی در این موضوع بعمل آمد و مجلس شورای ملی قدغن حمل قالبی را تأیید کرد ولی تعیین مدت را که پس از چه مدتی بایستی این قدغن بوقع عمل گذاشته شود رجوع کردند بگمیسیون که بنا بود در وزارت قوائد عامه تشکیل شود اگر آقایان مایل باشند که نتیجه مذاکرات را بدانند بصورت مشروح جلسه سیزدهم صفر مراجعه فرمایند بعد از آن جلسه کمیونی که در وزارت قوائد عامه از شصت و هشت نفر تجار و متخصصین این فن که دعوت شده بودند تشکیل شد و آن آقایان از این خود ۱۲ نفر انتخاب کردند که بانامندگان وزارت مالیه و وزارت قوائد عامه تشکیل کمیونی داده بشنند و تعیین مدت کند پس از ۳ ماه مذاکرات این کمیسیون ختم شد و مقرر داشتند که تا دو سال دیگر مهلت داده شود و بعد از آن تاریخ دیگر قالبی جوهری حمل نشود

در این موضوع احکامی از وزارت مالیه صادر شده که یکی از آنها را برای مزید اطلاع آقایان میخوانم چهارم رجب ۱۳۲۸ ایالت جلیله آذربایجان بوجوب تصویب مجلس مقدس و قرار دادی برای استعمال رنگ جوهری و جلوگیری از فروش و حمل قالبهای جوهری دو سال مهلت و مدت معین شده است ب اداره مرکزی گمرکات هم اخطار گردید که بر ساسی گمرکات و ایالات اطلاع بدهند که تا دو سال استعمال رنگ جوهر و حمل و فروش قالبهای جوهری نباید ممانعت شود ولیکن ورود جوهر و انتقالی گمرکاتی السابق بالمره ممنوع و اداره گمرکات در اجرای این ممنوعیت بتکالیف خود رفتار خواهد کرد ملاحظه فرمایید که در این حکم می گوید بر طبق قدغن مجلس شورای ملی یعنی این موضوع را مجلس شورای ملی قدغن می کند و ضرب الاجل را کمیسیون فواید عامه معین کرده است و بالاخره تا سنه ۱۳۳۰ از طرف تجار شکایاتی نبود ولی چون مدت تمام شد باز شکایات شروع گردید و در آن زمان دولت وقت آن مدت را دو سال دیگر ادامه داد ولی تصمیم گرفت که حقوق معافیت از قالبی گرفته شود اول صدی ۳ و بعد از سه ماه صدی شش و همین طور ۳ ماه سه ماه صدی سه بالا برود تا صدی بیست و چهار بشود تجار صدی ۳۴ صدی شش را باسانی می برداختند و قالبی های خود را از گمرک عبور می دادند همین که خواست میزان گمرک از صدی شش بالا برود صدای تجار بلند شد و همین طور کجدار و مرین و مسکوت هه ماند تا سنه ۱۳۳۲ در کابینه آقای مستوفی الممالک کمیسیون تحقیق تشکیل گردید (همان بودند) و ریپورت آن بعرض آقایان رسیده است که حقیقتاً جامع ترین ریپورتی است که یک کمیسیون می تواند بدهد بالاخره در بدای امر تجار صدی شش را می دادند تا اینکه حقوق معافیت بالا رفت و صدی ۱۸ رسید در کابینه آقای وثوق الدوله باز تجار شکایت نمودند و یکسال تغفیف گرفتند که صدی ۱۸ را صدی ۱۰ بدهند در سال بعد که صدی ۱۸ بود مصادف شد با اختتام جنگ اروپا و تجارت شروع کردند بعمل قالبی در این موقع نیز شکایات تجار دو باره شروع شد و باالنتیجه بر حسب تصمیم هیئت وزراء صدی ۱۸ برگشت صدی ۶ و حالیه در موضوع اخذ صدی ۲۰ بیان آمد یعنی بر طبق قرار داد گمرکی که دو سال نیم قبل مابین دولت ایران و دولت انگلیس برقرار شده بنا بوده است که از سال صدی ۲۰ گرفته شود این است که دوباره شکایات تجار روع شده و اینکه امروز می بینند بلند شده است هیئت وزراء حالیه هم در نتیجه شکایات تجار تصمیم گرفتند که پشای صدی ۲۰ صدی ۱۲ گرفته شود این تصمیم هیئت دولت هم تجار را قانع نکرد و ب مجلس شورای

ملی شکایاتی رسید که آن شکایات مدوک مذاکره امروز ما است این تقریباً جواب آقای کازرونی بود که از چه تاریخ استعمال رنگ جوهر در قالبی ایران معمول شده و تقریباً تاریخش همین بود که عرض کردم

آقای کازرونی - این ها مربوط بسؤال بنده نبود

وحیدالملک - اماراجع باینکه قالبی جوهری در خارجه محل استعمال دارد و اینکه آقایان تجار که این متاع را حمل بخارج می کنند البته در آنجا بازار فروش را دارند و نمیتوانند بصرف برسانند و در صورتی که در آنجا می توانند این متاع را بصرف فروش برسانند ما چرا باید جلو گیری کنیم این مسئله قهمش خیلی آسان است

قالی ایران در خارجه خیلی مشهور است و بازار فروش هم یکجا و دو جا نیست و با یکسال دو سال بلکه ده سال هم خرید و فروش در خارجه قطع نمی شود ولی بالاخره استعمال رنگ جوهر یک روزی این تجارت را از بین خواهد برد شاید امروز و فردا نباشد ولی رقابت ده سال بایست سال باچهل سال دیگر شاید بکلی این تجارت شکست بخورد و چنانچه میبینم امروزه هم قالبهای بعضی مراکز قالبی باقی ایران بکلی شکست خورده مخصوصاً قالبی و قالبچه های آذربایجان که بواسطه استعمال رنگ جوهر شراب شده است و از آن طرف قالبی های خراسان روز بروز مرغوب تر می شود بواسطه آنکه رنگ جوهر در آنجا استعمال نمی شود و برعکس قالبی های آذربایجان که رنگ جوهر در آنها استعمال می شود بکلی آن ها را از بین برده است علاوه بر جوهر یک علت دیگر هم پیدا کرده است معلول مغلول از سود و پناس که هر دو مغرب پشم است می شویند که رنگ جوهر از بین برود آن وقت بعضی قالبی ها بقسی رنگش بکلی می رود که مجدداً رویش را رنگ می کنند و همین سبب می شود که قالبی پوسیده شده و از قوت و دوام قالبی می کاهد تقریباً صدی هشتاد و هشت الی صدی ۹۰ از استحکام و قوت پشم کاسته شده و از میان میرود و آن خریدار بدبخت که این قالبی را می خرد پس از دو سال سه سال استعمال می بیند که قالبش پاره می شود اخیراً ریپورتی که از امریکا رسیده است و ال بر این است که در آن جا این تقلب را فهمیده اند و بتالی فروش های بزرگ قدغن و اخطار کرده اند که بعد از این در خرید قالبی های احتیاط تام و تمام بعمل آورند و با امتحانات شیمی و فنی آنها را بفهرند پس می بینیم که قالبی جوهری نام نیک و تاریخی قالبی ایران را دارد از بین می برد پس برای جلو-

گیری این کار چنانچه در موضوع پوست بره هم ایراد شد بهترین وسیله گرفتن يك گمرک زیادی است در سر حد که دیگر برای تجار حمل قالبی جوهری صرف نداشته باشد و بنده عقیده ندارم که با میزان صدی شش بشود از این مطلب جلوگیری کرد حتی صدی نه را هم که آقای فهیم الملك پیشنهاد کردند و آقای ملک الشمره تأیید نمودند بعقیده بنده حکم است و بنده معتمد اولاً قدغنی که مجلس دوم در جلسه سیزدهم صفر کرده است بحال خودش باقی باشد و تا بنیاً حالا که آقایان می خواهند يك مدت دیگر بر معافیت تجار اضافه کنند بنده این طور پیشنهاد می کنم که فقط تا دو سال حق را بصرف فروش برسانند ما چرا باید جلو گیری کنیم این مسئله قهمش خیلی آسان است

مخبر - بنده جواب این نظریه آقای وحیدالملک را سابقاً عرض کردم که کمیسیون و بالاخره دولت فقط نظرش این نیست که از تجار قالبی يك مالیاتی بگیرد چه صد شش باشد چه صد نه باشد بلکه نظر اساسی این است که قالبی جوهری بتدریج منسوخ شود و این صنعت ایران معفوظ می ماند و این را هم تصدیق می فرمایید که این نظریه فقط از این راه انجام نمی گیرد که ماسکار را بفشار بیندازیم و تجار را بیشتر دچار بحران اقتصادی بنمائیم نظر کمیسیون این است که تدبیری اتخاذ شود تا رفته رفته قالبی جوهری از میان برود و به

تجار هم ضرری وارد شود و الا اگر عقیده تان این باشد که با فشار از تجارت قالبی جوهری مانع شویم ممکن است باین وسیله متوسل شویم که تمام قالبی های جوهری را توقیف کرده و بلکه عوض خود جوهر آنها را آتش بزیم آنوقت بالطبع مقصود آقای وحید الملک و آقایانیکه این عقیده را دارند زودتر حاصل می شود ولی نظر حقیقی کمیسیون و طرفداران اینک به بتدریج رنگ جوهری منسوخ بشود این است که از دو طرف اقدام بشود یکی اینکه يك هوارش بر قالبی وضع شود که کم کم تجار و بافندگان قالبی رنگ جوهر کم مصرف کنند و دیگر اینکه دولت این صدی شش را که میگیرد در عوض رنگ های ثابتی که رنگ ساز های فنی مصرف میکنند تهیه کند و در تمام محل های قالبی باقی تدریجاً معمول نماید تا رفته رفته قالبهای جوهری بکلی موقوف شود و قالبی ثابت ادامه پیدا کند و باین حال فعلی البته نمی شود که را دچار فشار نموده و بحران اقتصادی فوق العاده به تجارت داخله مملکت وارد نمود

رئیس - چند نفر از آقایان پیشنهاد کردند که جلسه ختم شود .

کردند که جلسه ختم شود .
(اغلب گفتند صبیح است)
رئیس - آقای نظام الدوله (اجازه)
نظام الدوله - بنده می خواستم يك مطلبی را عرض کرده باشم و ضمناً يك معنائی هم از برای بنده حل شده باشد تقریباً هفت هشت روز است که جمعی از آقایان در مجلس شورای ملی متوقفند و يك اظهاراتی میکنند و معتقدات خودشان را هم مطابق لوابعی که چاپ کرده و به بعضی از آقایان داده اند و بنده غیر لازم می دانم که عرض کنم البته تمام آقایان نمائندگان که در این مجلس تشریف دارند تمام اصول قانون اساسی را واجب الاجرا و مطاع می شمارند و اگر اینطور نبود بمجلس تشریف نمی آوردند و در این صورت بیش از این هم بنده ادامه توقف آقایان را بدون نتیجه مقتضی نمی دانم این است که از مقام محترم ریاست استعفا و استرحام می کنم که زودتر تعیین تکلیف قطعی حضرات را فرموده و آن چیزی را که حقیقتاً خواه و معتمد با اجرای آن هستند معین فرمایند و نظر باینکه مغالفتی بین خواهران این قانون اساسی و آقایان نمایندگان هیچ نیست و همه نمایندگان هم مروج اظهارات آقایان متوقفین هستند پس بهتر این است زودتر این سوء تفاهم از بین جامه مردم و نمایندگان برداشته شود و اشخاص مفسود مغرض نتوانند بواسطه اظهارات اصلاح طلبانه این آقایان که نمایندگان کم هم برای قبول آن حاضر هستند القاء سوء نمایند

رئیس - آقای تدین (اجازه)
تدین - بنده سؤالی از کمیسیون محترم دوازده نفری موسوم (به کمیسیون تبادل نظر در فکر باهیت دولت) راجع به همین موضوعی که آقای نظام الدوله اظهار کردند دارم و آن این است از قراری که هتدهم با آقایان که چند روز است در این جامتوقف هستند داخل در مذاکره هستند و بنده چون در آن کمیسیون نیستم و نمی دانم نتیجه مذاکرات چه شده است این است سؤالی که کم برای اینکه از نتیجه مستعضر با هم بجهت اینکه بنده به خودم در آنجا هستم و نه اینکه جزء يك جمعیتی هستم که افلا نمایندند در آن کمیسیون داشته باشم

رئیس - چون آقای نظام الدوله مراجعه به بنده فرمود این است که بعرض آقایان میرسانم که این مسئله راجع بشخص رئیس نیست راجع بشود مجلس است و همین طور که آقایان می دانند چند روز قبل جمعی از آقایان آمدند در مجلس متوقف شدند و مطالبی اظهار می کردند که خاطر آقایان مسوق است و در همان حین يك

کمیسیون دوازده نفری بر حسب تقاضای دولت منعقد شد برای تبادل نظر باهیت دولت در مطالب و مصالحی که برای امور ممالک هیئت دولت لازم می دانست و چون آقایانی که آمده بودند و این جامتوقف شده بودند نمی گفتند که با مجلس سؤال و جوابی داریم که میخواهیم اظهار کنیم بنده به نظر این طور رسید که همان کمیسیون دوازده نفری مطالب آنها را امضا نمایند و هر اقدامی لازم میدانند در تعقیب مطالب آنها بکنند کمیسیون هم همین نظریه را بستند یعنی خود مجلس گویا این نظر را به بستند و بالاخره بنا شد کمیسیون با اشخاصیکه در این جا متوقفند تبادل نظری بکنند لهذا چند نفر از آقایان را خواستند و آن آقایان هم اظهاراتی را که داشتند بکمیسیون گفتند در تعقیب اظهارات خودشان يك توضیحاتی هم که به نظر کمیسیون رسیده بود بدهند آن توضیحات را به بنده مراجعه کردند که بنده به هیئت دولت مراجعه بکنم و جواب قطعی از هیئت دولت بخواهم جلسه آتی پس فردا شب که هب که هب هفدهم نوراست دستور هم مسئله قالبی است و اگر وقتی باشد لایحه راجع به مستر بها و شهر بها

مجلس شش ساعت از شب گذشته ختم شد

مؤتمن الملک جلسه نود و هفت
صورت مشروح مجلس روز یکشنبه هفدهم نور ۱۳۰۱ مطابق نهم رمضان ۱۳۴۰

(مجلس دو ساعت و نیم از شب گذشته بریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید)
(صورت مجلس ایله جمعه پانزدهم نور را آقای امیر ناصر قرائت نمودند)
رئیس - گویا با صورت جلسه مغالفتی نباشد ؟
(مغالفتی نبود)

رئیس - صورت جلسه تصویب شد . چنانکه خاطر آقایان مسبق است در موقع هب مولود اعلیحضرت همایونی از طرف مجلس تلگراف تبریکی بعضور مبارکشان عرض شد اینک جوابی رسیده است قرائت می شود .

(آقای امیر ناصر بهضمون ذیل قرائت نمودند)
از یاریس - ترجمه تلگراف جوابیه بندگان اعلیحضرت اقدس همایونی مورخه ۲۹ مه ۱۹۲۲ طهران - رئیس مجلس - از وصول تلگراف تبریک مجلس شورای ملی که مشتم بر احساسات صمیمانه نمایندگان محترم بود بی نهایت مسرور شدیم از اهتمامی که در مصالح همد مملکت داشته و دارند امتنان کامل داریم چنانکه می دانید در ترقی

کمیسیون دوازده نفری بر حسب تقاضای دولت منعقد شد برای تبادل نظر با هیئت دولت در مطالب و مصالحی که برای امور ممالک هیئت دولت لازم می دانست و چون آقایانی که آمده بودند و این جا متوقف شده بودند می گفتند که با مجلس سؤال و جوابی داریم که میخواهیم اظهار کنیم بنده به نظرم این طور رسید که همان کمیسیون دوازده نفری مطالب آنها را اصفا نمایند و هر اقدامی لازم میدانند در تعقیب مطالب آنها بکنند کمیسیون هم همین نظریه را پسندید یعنی خود مجلس گویا این نظر را به پسند و بالاخره بنا شد کمیسیون با اعضا صیقلی که در این جا متوقفند تبادل نظری بکنند لهذا چند نفر آقایان را خواستند و آن آقایان هم اظهاراتی را که داشتند بکمیسیون گفتند در تعقیب اظهارات خودشان يك توضیحاتی هم که به نظر کمیسیون رسیده بود بدهند آن توضیحات را به بنده مراجعه کردند که بنده به هیئت دولت مراجعه بکنم و جواب قطعی از هیئت دولت بخواهم جلسه آتی به یس فردا شب که شب که شب هفدهم نور است دستور هم مسئله قالی است و اگر وقتی باشد لایحه راجع به مستعربها و هریهها

مجلس شش ساعت از شب گذشته

ختم شد

مؤتمن الملک

جلسه نو دوهفت

صورت مشروح مجلس روز یکشنبه

هفدهم نور ۱۳۰۱ مطابق نهم رمضان

۱۳۴۰

(مجلس دو ساعت و نیم از شب گذشته

بریاست آقای مؤتمن الملک تشکیل گردید)

(صورت مجلس ایله چوهه پانزدهم

نور را آقای امیر ناصر قرائت نمودند)

رئیس - گویا با صورت جلسه

مخالفی نباشد ؟

(مخالفی نبود)

رئیس - صورت جلسه تصویب شد .

چنانکه خاطر آقایان مسبوق است در موقع

عید مولود اعلی حضرت همایونی از طرف

مجلس تلگراف تبریکی به حضور مبارکشان

عرض شد اینک جوابی رسیده است قرائت

می شود .

(آقای امیر ناصر به مضمون ذیل قرائت

نمودند)

از یاریس - ترجمه تلگراف جوابیه

بنندگان اعلی حضرت اقدس همایونی مورخه

۲۹ مه ۱۹۲۲

طهران - رئیس مجلس - از

وصول تلگراف تبریک مجلس شورای ملی

که مشعر بر احساسات صمیمانه نمایندگان

محترم بود بی نهایت مسرور شدم از اهتمامی

که در مصالح عمده مملکت داشته و دارند

امتنان کامل دارم چنانکه می دانید در ترقی